
CERKEV KOT GLOBALNI SINDIKAT UBOGIH: TEOLOŠKA IZHODIŠČA

I g n a c N a v e r n i k

Jezus je prišel v Jeriho, poroča Markov evangelij.¹ Dogodki v mestu niso omenjeni, najbrž pa je bilo podobno kot v drugih mestih. Sedli so in poslušali ter razpravljali z učiteljem. Množica je bila novega pristopa očitno vesela, saj je govoril kakor nekdo, ki ima oblast.² Možna bi bila tudi drugačna reakcija meščanov, lahko bi ga prosili, naj gre naprej,³ ali pa bi ga hoteli sami vreči iz mesta.⁴ Z množico ljudi so šli Jezus in učenci iz mesta ter naleteli na slepega berača Bartimája, ki je sedel ob poti – prizor, ki si ga je zelo lahko predstavljati tudi v katerem koli našem mestu. In podobno kot danes je začel ob mimoidočih berač zganjati hrup. Ko pritegne Jezusovo pozornost, ga ta vpraša: »Kaj hočeš, da ti storim?« In odgovor berača? »Rabuní, da bi spregledal!«⁵

Evangeliji sicer prvenstveno niso zgodovinska, temveč teološka poročila o veri in doživljanju ter spominu prvih krščanskih skupnosti, a to ne pomeni, da ne slonijo na konkretnih zgodovinskih dogodkih. V prispevku bom opis Jezusovega delovanja vzel kot točko primerjave za ravnanje krščanskih cerkva⁶ v sodobnem svetu ter poskušal izluščiti nekatere poudarke za konkretno delovanje Kristusovih učencev

¹ Mr 10,46–52. Vsi svetopisemski navedki so navedeni po: *Sveto pismo: Slovenski standardni prevod* (Ljubljana: Društvo Svetopisemska družba Slovenije, 2006), <http://www.biblija.net/biblija.cgi?l=sl&cbiblija.cgi>.

² Mr 1,22.

³ Mt 8,34.

⁴ Lk 4,29.

⁵ Mr 10,51.

⁶ Posebej želim opozoriti na način zapisovanja besede cerkev. V vseh kontekstih, tudi kadar mislim na skupnost vernikov neke posamezne cerkve, ne zgolj pri cerkvi kot sakralni zgradbi, uporabljam zapis z malo začetnico. Zgolj tam, kjer imam v mislih skupnost vseh Jezusovih (poslanih) učencev, ne glede na denominacijske okvire in vključujoč eshatološko perspektivo, lahko bi torej rekli v zelo razširjenem ekumenskem smislu, uporabljam zapis z veliko začetnico, torej Cerkev. Seveda pa se Cerkev (bolj ali manj) uresničuje v konkretnih cerkvah.

v današnjem času in prostoru. Naslonil se bom na katoliško teologijo in rimskokatoliško cerkveno skupnost, ker mi je njen model organizacije najbolj poznan in slovenskemu prostoru kulturno-zgodovinsko najbližji (glede na njegovo razširjenost). S to izbiro drugim krščanskim denominacijam, posamezno ali v okviru ekumenskega prizadevanja, in drugim religijskim skupnostim ne odrekam potenciala za globalno podporo ekonomsko-socialno najšibkejšim. Vse večja ekonomska razslojenost je ena temeljnih značilnosti našega časa, kot enega izmed krščanskih odgovorov nanjo pa predlagam koncept globalnega sindikata ubogih. Namen tega prispevka je pokazati predvsem na teološko upravičenost (samo)razumevanja Cerkve kot globalnega sindikata ubogih; Cerkev je ravno zaradi svojih teoloških izhodišč dolžna prispevati svoj delež pri vzpostavljanju družbene pravičnosti, tako na območjih, kjer organizirano deluje, kakor tudi na globalni ravni.

Oprt na inkarnacijski princip in antropološko izhodišče teologije, bom v prvem delu prispevka predstavil nekaj gospodarskih, ekonomskih in političnih poudarkov, ki zaznamujejo sedanjost. Samo v lastnih materialnih in kulturnih konkretnostih lahko sodobni človek doživi odrešilno božje delovanje. To je okolje »današnje« inkarnacije Boga, ki jo skupnost verujočih doživlja v okviru zakramentov, zlasti evharistije, in je izvir njenega poslanja. Zato bom drugi del prispevka posvetil eklesiološkim poudarkom, na katere opiram svojo tezo o sindikatu ubogih. Dopolnil jih bom s kratko biblično-teološko analizo pripovedi o ozdravljenju slepega Bartimája, ki ga razumem kot Jezusov način pristopa k sleherniku in zato tudi vzorec za delovanje Cerkve. Analizirane vidike bom v zaključnem delu povezal v obliki razprave. Ta prispevek seveda ne izčrpa vseh teoloških vidikov izbrane teme, za kar bo potrebno nadaljnje raziskovanje, naslovi pa nekaj neobhodnih temeljev, ki jih je treba upoštevati pri njeni obravnavi.

Nekateri gospodarski vidiki revščine danes

Kulturne, socialne in ekonomsko-politične okoliščine bistveno zaznamujejo slehernikovo življenje v določenem časovnem in prostorskem okviru. Te danosti bistveno vplivajo tudi na doživljanje in prepoznavanje božjega posega(nja) v posameznikovo konkretnost. Boga more

človek doživeti zgolj v teh svojih specifičnih okoliščinah. Zato po mnenju Karla Rahnerja tudi teologije kot odrešenskega védenja, ki je za vse ljudi, ne moremo začenjati zunaj teh konkretnih okvirov.⁷ Bernard Lonergan, ki podobno kot Rahner začetek teologije vidi v antropološki konkretnosti vsakdanjega življenja, trdi, da končni cilj človeka ni védenje, pač pa konkretna ljubezen.⁸ Točno določeno srečanje konkretnega človeka v njegovih dejanskih okoliščinah je tako hkrati začetek in cilj teološkega premisleka, saj je izkazana konkretna ljubezen šele resnični sklep tega premisleka. Zato bom v nadaljevanju predstavil nekaj pogledov na revščino in njene posledice za prebivalce našega planeta. Za primer bom vzel podatke za ZDA kot največje svetovno gospodarstvo in za Slovenijo, ker je to država moje konkretnosti, s katero je zaznamovan moj premislek.

Problem revščine je stalni spremljevalec človeštva. Naj spomnim samo na dogodek iz evangelijev, ko ob Jezusovem obisku v Betaniji prisotni godrnjajo nad potratu olja in o možnosti razdelitve izkupička od njegove prodaje, ko žena stre alabastrno posodico dišavnega olja in Jezusu mazili glavo. Učenik slabo voljo zavrne z besedami: »Uboge imate namreč vedno med seboj, in kadar hočete, jim lahko dobro storite.«⁹ Danes se bolj kot vprašanje, ali obstajajo ubogi, postavlja vprašanje, kdo sploh je ubog. Ali smo vsi enako ubogi, spričo dodatnega bogačenja že zdaj najbogatejšega in izginjanja srednjega sloja prebivalstva? V nadaljevanju navedeni podatki namreč kažejo vse večje razlike med peščico nadvse bogatih in večino približno enako revnih. Hitro se povečuje zlasti vrzel med delavci in lastniki kapitala, saj res rastejo le plače slednjih in peščice vodilnih delavcev.¹⁰ V ZDA je npr. delež tistih, ki živijo v gospodinjstvih s srednjimi dohodki, iz 61 % leta 1970 padel na 51 % leta 2013, vendar so se razlike porazdelile tako v razred najnižjih

⁷ Karl Rahner, *Foundations of Christian Faith: An Introduction to the Idea of Christianity* (New York: Crossroad, 1989), 15.

⁸ J[ohn] J. Mueller, *What Are They Saying About Theological Method?* (New York: Paulist Press, 1984), 18.

⁹ Mr 14,7.

¹⁰ Ana Murn, »Značilnosti ekonomskih neenakosti v Sloveniji«, *IB revija* 51, št. 1 (2017): 6–7, <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Co3XSFOO/282dabdb8-c576-483d-8786-dfed356790b/PDF>.

dohodkov kot tudi v zgornji razred dohodkov.¹¹ V svetovnem merilu na 10 % najbogatejših odpade od 20 do 65 % prihodka, odvisno od regije in države.¹² V Sloveniji večje razslojevanje regulira progresivna davčna politika na področju plač,¹³ medtem ko na področju koncentracije premoženja takšne progresivne regulacije ni.

Donosi kapitala so pri premožnejših zaradi asimetričnih informacij, ki premikajo inovacije in produktivne investicije, pomemben vir za ustvarjanje novega premoženja. Premožnejši imajo na voljo donosnejše investicije kot revni, zato jih tudi inflacija ne prizadene.¹⁴

Kot pomemben dejavnik povečevanja premoženja bogatih Ana Murn izpostavi tudi moč vpliva bogatih na politične odločevalce. Vpliv se izvaja prek zakonitega in nezakonitega lobiranja ter prek lastništva medijev in izvajanja medijskega pritiska.¹⁵ Neenak vpliv bogatih v primerjavi z revnimi (na področju politike, sooblikovanja lokalnega okolja, medijev ipd.) lepo ponazori trditev Roberta Putnama za področje izobraževanja: »Sedaj je manj verjetno, da bodo kolidž zaključili pamestnejši revni otroci kakor neumni bogati otroci. To ni posledica šol, to je zaradi vseh prednosti, ki so dostopne bogatim otrokom.«¹⁶ Francis Fukuyama dodatno opozarja, da se pravo nikoli enako ne aplicira na bogate in vplivne kot na uboge in nemočne.¹⁷ V Sloveniji se delež srednjega razreda glede na razpoložljive prihodke tudi med krizo ni bistveno spreminjal in je leta 2015 po metodologiji Eurostat-a obsegal dobrih

¹¹ Rakesh Kochhar in Richard Fry, »America's 'middle' holds its ground after the Great Recession«, *Pew Research Center*, 4. februar 2015, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/02/04/americas-middle-holds-its-ground-after-the-great-recession/>.

¹² Facundo Alvaredo, Lucas Chancel, Thomas Piketty, Emmanuel Saez in Gabriel Zucman, koordinatorji, *World inequality report 2018* (Paris: World Inequality Lab, WID.world, 2017), 40–57, <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>.

¹³ Murn, »Značilnosti«, 10.

¹⁴ Prav tam, 7.

¹⁵ Umberto Eco, *Po rakovi poti: vroče vojne in medijski populizem* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009), 19. Eco (morda preveč enostransko) trdi, da je v sodobnosti edina možna diktatura diktatura medijev.

¹⁶ Christina Pazzanese, »The costs of inequality: increasingly, it's the rich and the rest«, *The Harvard Gazette*, 8. februar 2016, <https://news.harvard.edu/gazette/story/2016/02/the-costs-of-inequality-increasingly-its-the-rich-and-the-rest/>.

¹⁷ Francis Fukuyama, *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2018), 5. pogl., Epub.

69 % prebivalstva. Na področju premoženja je najvišji decilni razred leta 2014 imel v lasti 47,3 % vsega bruto premoženja, med državami evrskega območja je ta razred imel 48,1-odstotni delež premoženja, medtem ko sta najnižja decilna razreda prebivalstva v Sloveniji imela 0,5 % bruto premoženja.¹⁸ Statistični podatki torej nakazujejo zelo neenak položaj, vendar tudi statistični razredi ustvarjajo homogene skupine, ki pa na terenu ne obstajajo.

To je ekonomski pogled, ki je ob socialnem, kognitivnem, zdravstvenem, antropološkem, teološkem in še katerem eden izmed možnih. Razslojevanje je mogoče opazovati tudi na podlagi drugih kriterijev, ne le razpoložljivega dohodka in premoženja, npr. potrošnje. Zagotovo bi upoštevanje dodatnih kriterijev, npr. spola, starosti in etnične pripadnosti, dalo realnejšo sliko razslojenosti tako v Sloveniji kakor po svetu. Ti kriteriji imajo celo primat nad situacijskimi, saj so vidni in posledično večini lažje dostopni, predvsem pa vplivajo na občutek pravičnosti in enakosti med prebivalstvom.¹⁹ V zadnjih letih postaja zopet bolj izpostavljena stratifikacija po verski pripadnosti, spričo vala beguncev in migrantov pa tudi rasna, ki se meša z etnično in versko.

Koncept religijske stratifikacije izpostavlja recipročen vpliv med religijskimi in hierarhijami socialnih razredov, pri čemer ima vsaka država zaradi specifičnega prepleta teh dveh pozicij skozi zgodovino zelo različno porazdelitev.²⁰ Tako moremo kot posledico izseljevanja in nacionalizacije po drugi svetovni vojni prepoznati spremembo v strukturi vernikov po razredih razpoložljivega dohodka. Če so bile pred tem cerkvene skupnosti, v Sloveniji to velja zlasti za katoliško cerkev, vezane na podporo in materialno pomoč velikih lastnikov kapitala kot mecenov in donatorjev, ki so bili marsikje tudi glavni financerji zidave in popravil cerkvenih objektov,²¹ se že pred nacionalizacijo cerkev v pretežni

¹⁸ Murn, »Značilnosti«, 7–10.

¹⁹ Robert Hoffmann, »The Cognitive Origins of Social Stratification«, *Computational Economics* 28 (2006): 235, doi:10.1007/s10614-006-9046-2.

²⁰ Philip Schwadel, »Social Class«, v *Handbook of Religion and Society*, ur. David Yamane ([Basel]: Springer, 2016), 348–349.

²¹ Npr. gradnjo cerkve sv. Lovrenca v Vuhredu je v pretežni meri financiral tamkajšnji veleposestnik Franc Pahernik. Družina Pahernik je ostala skrbnica cerkve tudi po njegovi smrti. Prim. Vuhred.net, »Zgodovina cerkve svetega Lovrenca v Vuhredu«, dostop 19. september 2018, <http://www.vuhred.net/zgodovina-zupnije-vuhred/>.

meri zanaša na darove uboge vdove. Po začetku demokratizacije se pretežno nasloni na vire iz naslova denacionalizacije in skuša večji delež prihodkov pridobiti z gospodarjenjem s premoženjem, kar se zlasti v mariborski metropoliji prekine s finančnim škandalom in bankrotom nadškofije.²²

V globalnem smislu se razmere spreminjajo tudi na področju razumevanja gospodarstva kot takega. Začetki so bili zelo preprosti: osebna menjava je s spremembami v tehnologiji pridelovanja prerasla v trgovino prodajanja presežkov. Večji del zgodovine so ljudstva (in še danes nekatera) živela sonaravno in v temeljnem pomenu besede gospodarila z naravnimi viri, torej dosegala »določen uspeh z minimalnim vložkom virov in minimalnim nastajanjem odpadkov«.²³ Zgodnji začetki industrijske dobe so povezani tudi s spremembo paradigme gospodarstva, v kateri je industrijski obrat, tovarna, namenjen doseganju čim večjega finančnega presežka za lastnika. Tega je treba dosežati tudi z igrami moči in korupcije, z razvojem industrije, pa tudi za ceno industrijske špijonaže in namernega uničevanja konkurentov. Za pridobivanje potrošnikov je vse pomembnejši postajal marketing, oglaševanje, ki ne prodaja zgolj proizvoda, ampak tudi zasvojenost. V ospredju je naslavljanje osnovne človekove potrebe po pripadnosti, zato so bolj kot določen trenutni produkt začeli oglaševati znamko, ki ji lahko posameznik ostane zvest vse življenje. Nekatere prej ozko specializirane industrije so začele pod svojo znamko prodajati celo paleto proizvodov – od hrane, oblačil in pohištva do vsakodnevnih aparatov, oziroma produkte celotne »industrije nepotrebne«, kakor bi jo imenoval Umberto Eco.²⁴ Kot rezultat pohoda oglaševanja danes že tri leta svojega življenja preživimo samo s komercialnimi reklamami (prebiranje reklam iz poštних nabiralnikov, na televiziji in oglasnih panojih, »brezplačne« vsebine na spletu in pametnih telefonih so povezane s predvajanjem oglasov, ti pa so ravno z obdelavo spletnih podatkov vedno bolj ciljano izbrani). Tako se je

²² Marjan Smrke, »Učinki 'svete polomije' na zaupanje v cerkev«, *Teorija in praksa* 49, št. 1 (2012): 9–31, <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-BY4KEBVM/ec62d691-ef8f-440a-871d-d44aef9cc16f/PDF>.

²³ Jochen Zeitz, »Gospodarstvo«, v *Bog, vest in denar: menih in menedžer v pogovoru*, Anselm Grün in Jochen Zeitz (Ljubljana: Družina, 2011), 52.

²⁴ Eco, *Po rakovi poti*, 19.

razvila tudi ideja neoliberalnega pristopa h gospodarstvu. Njen predstavnik je teoretik John Kenneth Galbraith, po katerem »osnovni cilj mednarodnih koncernov ni več dobiček, temveč rast sama na sebi«. ²⁵ Ta teorija posebej izpostavlja moč podjetja, ki ima zaradi svoje internacionalne pozicije dostop do virov in delovne sile na globalni ravni, kar pomeni, da lahko lokalne igralce izpostavlja lastnim internacionalnim primerjavam in jih s tem izsiljuje. A ob takih idejah se krepijo tudi tiste o družbeni odgovornosti podjetij, ki temelji na etiki, odgovornosti in trajnostnosti. ²⁶

Multinacionalne in transnacionalne korporacije delujejo po starodavnem načelu imperija: *Imperium superat regnum*. Zato jih nacionalne meje ne motijo, saj ne škodijo njihovemu oligarhičnemu vplivu. ²⁷ Osem najbogatejših Zemljanov obvladuje toliko premoženja kot 50 % najrevnejših prebivalcev sveta. ²⁸ Njihovo premoženje je v korporacijah. Z zneski, ki so jim na voljo, se proračuni nacionalnih držav ne morejo primerjati. Zato se države težko branijo z reguliranjem, pa še te vzvode izpostava korporacij, v pravni obliki ZDA, ²⁹ uspešno onemogoča s podpisovanjem meddržavnih in medcelinskih dogovorov. Ti vsebujejo mehanizem za reševanje sporov ISDS (*Investor State Dispute Settlement*), na podlagi katerega lahko korporacije tožijo države na mednarodnih ali *ad hoc* arbitražnih sodiščih, če bi sprejele zakone z učinkom omejevanja rasti dobička. ³⁰ S tem se države dejansko odpovedo suverenosti na svojem ozemlju ter lahko nadzirajo in regulirajo kvečjemu lokalne podizvajalce nadnacionalnih korporacij. Internacionalne korporacije so lahko tudi v lasti nacionalnih držav. ³¹ Namesto da bi gospodarji kapitala po padcu berlinskega zidu izbrali mednarodne organizacije za kolektivno varnost,

²⁵ Zeitz, »Gospodarstvo«, 56–57.

²⁶ Prav tam, 55–59.

²⁷ Jean Ziegler, *Novi gospodari svijeta: i oni koji im se protive* (Zagreb: Izvori, 2003), 27–36.

²⁸ Larry Elliott, »World's eight richest people have same wealth as poorest 50%«, *The Guardian*, 16. januar 2017, <https://www.theguardian.com/global-development/2017/jan/16/worlds-eight-richest-people-have-same-wealth-as-poorest-50>.

²⁹ Ziegler, *Novi gospodari svijeta*, 36–37.

³⁰ Marko Lovec, »Trk titanov: neuspeh pogajanj o TTIP z vidika pogajalske teorije«, *IB revija* 51, št. 1 (2017): 20, <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Co3XSFOO/282dabd8-c576-483d-8786-dfed356790b/PDF>.

³¹ Wiboon Kittilaksanawong, »Legitimacy of State Ownership in Foreign Direct Investments by Emerging Economy Firms«, *Advanced Series in Management* 18 (2018): 174–175,

so zaigrali na karto udarne vojaške moči ameriške velesile. Nasproti mednarodni arbitraži v primeru sporov med narodi so izbrali diktat ameriškega cesarstva. In daleč od tega, da proizvodnjo in razporejanje dobrin planeta Zemlje predajo normativnemu gospodarstvu, ki bo skrbelo za elementarne potrebe ljudstva, so se prepustili »nevidni roki« celovitega svetovnega tržišča, ki ga do popolnosti nadzirajo.³²

Toda ta problem se še stopnjuje: ne le, da so multinacionalke naddržavne, tudi države so sebe začele razumevati kot podjetja. Srečo Dragoš v tem preskoku razumevanja države vidi najpomembnejšo zmago neoliberalizma, ki je načrtno brisal meje med gospodarstvom in politiko, saj se s tem sistem politike ukinja kot drugačen in različen. Gospodarstvu podrejena politika, kjer so politiki zgolj menedžerji, črpa

svojo legitimnost iz gospodarsko tržnih zakonitosti in svojo moč iz naklonjenosti monopolistom v notranjem in zunanjem, mednarodnem gospodarstvu. Ko država samo sebe razume kot podjetje, so prvi na udaru državljani in njihove pravice.³³

Podjetja, čeprav želijo v javnosti prikazati drugače, so namreč v večini izredno hierarhično strukturirana in delujejo kot neke vrste diktature, kjer ima tisti, ki je na vrhu, zmeraj prav. Jasno je, da je to nezdržljivo z načeli demokratičnega upravljanja skupnih, javnih stvari. Zato vidim težavo pri prehajanju t. i. praktikov iz gospodarstva v politiko, zlasti tedaj, ko zasedejo najvišje položaje v političnih strukturah. Morda je to še zadnji, milostni udarec neoliberalizma konceptu demokratične, neodvisne države. Tako početje prepoznavam kot nadaljevanje razslojevanja, ki se je začelo pri posameznikih in se preselilo na raven države, poteka pa po podobnem principu, namreč ustvariti okoliščine, v katerih bo posamezniku (oziroma posamezni državi) onemogočen izhod iz začaranega kroga ekonomske odvisnosti, s čimer bo lažje prilagodljiv potrebam posameznih multinacionalk. Ob tem se odpira tudi vprašanje duhovne revščine takšne gospodarske paradigme, ki pa ga na tem mestu ne bom dalje razvijal.

doi:10.1108/S1877-636120170000018006.

³² Ziegler, *Novi gospodari svijeta*, 35.

³³ Srečo Dragoš, »Socialna politika – temelj socialne države«, v *Neosocialna Slovenija: smo lahko socialna, obenem pa gospodarsko uspešna družba?*, ur. Urban Vehovar (Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Univerzitetna založba Annales, 2010), 163–164.

Revščino in ekonomsko razslojenost moremo torej opazovati na različnih ravneh: države nasproti multinacionalkam, države nasproti državam in med prebivalci v okviru posameznih držav. Ob dodajanju vidikov je možno tudi nadaljnje razčlenjevanje, a je za namen prispevka ta grobi očrt ekonomske situacije sedanjega trenutka dovoljšnje izhodišče za nadaljnji premislek. V njem bom izpostavil zlasti vprašanje samorazumevanja Cerkve kot skupnosti Jezusovih učencev.

O Cerkvi, skupnosti samopodarjajočih

Dogajanja na političnem in gospodarskem področju so na nov način spodbudila premisleke med vernimi in nevernimi. Odgovor na vprašanje, kaj je Cerkev zame, je za vsakega posameznega vernika in tudi za občestvo (ne le občestvo vernikov, pač pa vseh bratov in sester sveta, vključno z naravo in okoljem) ključen. V zgodovini teologije najdemo veliko možnih odgovorov na to vprašanje in za posameznika je lahko vsak izmed njih povsem legitimen. Cerkev lahko opredelimo kot Kristusa v zgodovini, hraniteljico božjega oznanila in kruha ali most iz te zemlje na drugo, kakor o Cerkvi razmišlja Alojz Rebula.³⁴ Lahko je razumljena kot vesoljni zakrament odrešenja,³⁵ »anticipacija in zakramentalno uresničenje božjega kraljestva v svetu« ter sredstvo tega uresničenja,³⁶ kot potujoče božje ljudstvo³⁷ ali kot mati.³⁸ Kot rečeno, so vse te opredelitve legitimne, če le v temelju odgovarjajo na osnovno nalogo »sodelovati pri *delu* Boga za človeka, kar je osnovna tema celotne svetovne in odrešitelske zgodovine: namreč pomagati človeku živeti«.³⁹

³⁴ Alojz Rebula, »Glušci in orkester«, *Družina* 53, št. 38 (1994): 11.

³⁵ »Dogmatična konstitucija o Cerkvi«, v *Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962–1965): slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvodi k posameznim dokumentom*, C 48 (Ljubljana: Družina, 1995), 185.

³⁶ Leonardo Boff, *Cerkev: karizma in moč: razprave o bojeviti ekleziologiji* ([Maribor]: Založba Obzorja, 1986), 21.

³⁷ Bogdan Dolenc, »Demokratski slog v Cerkvi«, v *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, ur. Drago Ocvirk (Celje: Mohorjeva družba, 2000), 28.

³⁸ Anton Štrukelj, *Trojica in Cerkev* (Ljubljana: Družina, 2007), 83–86.

³⁹ Paul M. Zulehner, »Sanje o Cerkvi«, v *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, ur. Drago Ocvirk (Celje: Mohorjeva družba, 2000), 175.

Cerkev, ki se igraje⁴⁰ uresničuje v evharističnem obedu,⁴¹ je od Gospoda sklicano ljudstvo, kjer večine ne predstavljajo navzoči, pač pa odsotni, tako tisti, ki jih v srcu in mislih k obedu prinesejo prisotni (kar se v katoliškem evharističnem obredu posebej izrazi s prošnjami ljudstva), pa tudi tisti, živi in rajni, ki se jih nihče ne spominja; obred se namreč odvija v moči in osebi edinega duhovnika Nove zaveze, pove-ličanega Kristusa. Občestvo Cerkve je zbrano iz ljudi različnih strank, stanov in nazorov, saj »Gospod kliče ne glede na izvor«. ⁴² Vsi vrednotni sistemi družbe, torej razslojevanje na kateri koli osnovi, je v občestvu Cerkve brezpredmetno: »Nikogar ni, ki bi bil v ljubečem občestvu nepomemben.« ⁴³ Končno pri obedu, prek simboličnih kozmičnih darov kruha in vina, sodeluje celotno stvarstvo, učlovečeni Bog pa kot stvarnik vsega novega⁴⁴ v svoji krvi dela vse za brate in sestre, ne glede na versko ali kakršno koli drugo pripadnost. To izrazi tudi drugi vatikanski koncil v Pastoralni konstituciji o Cerkvi v sedanjem svetu:

Ker je namreč Kristus za vse umrl in ker je poslednja človekova poklicanost v resnici samo ena, to se pravi božja, moramo biti prepričani, da Sveti Duh na način, ki je znan Bogu, vsem ljudem podarja možnost, da se pridružijo tej velikonočni skrivnosti.⁴⁵

Ničesar torej ni, »kar bi ne našlo odmeva v Evharistiji. V njej je zbrana in darovana Bogu hkrati vsa bolečina, pa tudi vse veselje človeštva.« ⁴⁶ Vendar zgolj obred sam na sebi ni dovolj. Gre le za eno izmed treh komponent, ki jih omenja Paul Zulehner: življenje, vera (pripovedovanje)

⁴⁰ Prav tam, 180.

⁴¹ Bogdan Dolenc, »Cerkev«, v *Priročnik dogmatične teologije* 2, ur. Ciril Sorč (Ljubljana: Družina, 2003), 81–82.

⁴² Joseph Ratzinger, *Bog nam je blizu: Evharistija: središče življenja* (Ljubljana: Družina, Marijina kongregacija SBD, 2005), 90.

⁴³ Ciril Sorč, *Iz ljubezni za ljubezen: prispevek k trinitarni antropologiji* (Ljubljana, Teološka fakulteta, 2017), 25. Prim. tudi Štrukelj, *Trojica in Cerkev*, 83–84.

⁴⁴ Raz 21,5; Iz 43,19.

⁴⁵ »Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu«, v *Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962–1965): slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvodi k posameznim dokumentom*, CS 4,5 (Ljubljana: Družina, 1995), 590.

⁴⁶ Raniero Cantalamessa, »To je moje telo«: *Evharistija v luči Molim te ponižno* (Ljubljana: Slovenska kapucinska provinca, 2009), 139.

in praznovanje.⁴⁷ Cerkev v obredu praznuje le tisto, kar veruje in živi. V življenju se nam dogajajo različne stvari; po navadi jih razvrščamo v tri skupine: dobre, slabe in nevtralne. Prijateljem zaupamo bolečino in si skušamo s tem ublažiti trpljenje, ki ga nosimo v srcu; posebej radi govorimo o veselih dogodkih, ki so se povsem nepričakovano obrnili v našo korist; večino časa pa se najbrž pomenkujemo o tretjih, ki na naše življenje kot tako nimajo odločilnega vpliva. In kje je tukaj Bog? Odvisno od pogleda poslušalca in pripovedovalca; lahko je spremljevalec na poti, prisoten kot Odsotni, ali pa zgolj neka metafizična resničnost, ki nima neposrednega vpliva, jo je pa treba pogojno upoštevati – ali pa še to ne. Na vsak dogodek v življenju ali naravi lahko gledamo sekularno ali teološko, geološko ali antropološko v kontekstu družbenih pomenov.⁴⁸ Vera vernikov je točno to pripovedovanje o dogodkih, v katerih smo osebno prepoznali konkretni dotik Boga, in ko »si drug drugemu pripovedujemo življenje, ga bogatimo, poglobljamo in spreminjamo«.⁴⁹ Izkušnje drugega nam tako pomagajo ne le lažje se soočati z vsakdanom, ampak tudi videti sebe v kontekstu širše perspektive vernega občestva in človeštva kot takega. Pomagajo torej pri osmišljanju na ravni sekularnega in teološkega. Tako drug drugega spodbujamo in potrjujemo v veri. Gre za način, ki ga poznamo iz svetih knjig: Sveto pismo združuje pripovedi ljudi in njihove premisleke o tem, kar se jim je zgodilo, in o tem, kako so v teh konkretnih življenjskih okoliščinah srečali in doživeli navzočnost nečesa, kar po primerjavi s pripovedmi drugih tudi sami imenujejo Bog, osebno transcendentno.

Pripovedovanje in življenje vodita ter se napajata v praznovanju. Zato je lahko evharistični kruh za katoličana zgolj malik, če ga ne usmerja k uresničevanju Kristusovega nauka v življenju⁵⁰ in če iz tega življenja ne izhaja. »Obstoj Cerkve, kakor sleherne druge skupnosti ali ustanove, je tako upravičen le, če služi svojim članom in jim pomaga

⁴⁷ Zulehner, »Sanje o Cerkv«.

⁴⁸ Matija Zorn in Blaž Komac, »Naravni procesi v svetih knjigah«, *Geografski vestnik* 79, št. 2 (2007): 98.

⁴⁹ Zulehner, »Sanje o Cerkv«., 176.

⁵⁰ Mari Jože Osredkar, *Teologija odnosa: in Beseda je človek postala* (Ljubljana: Teološka fakulteta, Brat Frančišek, 2016), 40.

k celostni osebnostni uresničitvi.«⁵¹ Dokler ostajamo na načelni ravni, s tem nimamo težav, v nadaljevanju ugotavlja Drago Ocvirk, problem nastane, ko moramo načelo v konkretnosti uresničiti. »Cerkev je v službi resničnosti, ki jo presegajo«,⁵² med njimi pa sta najpomembnejši božje kraljestvo in svet. Božje kraljestvo se udejanja v svetu, Cerkev pa je del tega sveta. Edini razlog njenega obstoja je torej v tem, da nadaljuje Jezusovo poslanstvo odrešenja, in sicer tako, »da človeku pomaga v polnosti živeti njegove zaveze z ljudmi in z Bogom«. ⁵³ Njena konkretna pomoč je v tem, da v svoji sredi, v svetu, napravi prostor za blage geste gostoljubja, prizanašanja in skrbi. S tem omogoča prostor nove materialno-spiritualne razsežnosti našega prebivanja, utemeljenega na bližini ali, kot bi rekel Lenart Škof, na sodihu dveh oseb (dveh subjektov).⁵⁴ V tem prostoru ni več zakona posedovanja, pač pa vlada zakon velikonočne podaritve.

Bog se je v Kristusu nepreklicno podaril svetu.⁵⁵ Stari pisatelji pogosto uporabljajo prisposodobu, ki je prešla tudi v velikonočno liturgijo latinske cerkve: »[D]a rešiš sužnja, si daroval Sina«. ⁵⁶ Zgodovina odrešenja kot zgodovina božje samokomunikacije in samopriobčenja človeku se temeljno dogaja v času in prostoru. Kristus se inkarnira tako, da se vključi v vse pore človekovega življenja. Uvrsti se v red človeškega, da pokaže bližino ne le kot Bog onkraj, ampak kot sin, sosed, sodelavec, sokrajan, pripadnik judovskega naroda. Bistvo človeškega je namreč v tem, da smo v relacijah, da ustvarjamo skupnost, da izven skupnosti tako rekoč ne moremo preživeti. Tudi krščanski Bog, Trojica, je v temelju skupnost, če zelo preprosto izrazimo zapletene teološke formulacije. Dejansko je človekova relationalnost posledica temeljne bogopodobnosti. Mimo socialno-kulturne vpetosti ni človeka, zato je Jezusova vpetost

⁵¹ Drago Ocvirk, »Prestop v božji tabor«, v *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, ur. Drago Ocvirk (Celje: Mohorjeva družba, 2000), 72.

⁵² Boff, *Cerkev*, 20.

⁵³ Drago Ocvirk, »Služenje Novi zavezi«, v *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, ur. Drago Ocvirk (Celje: Mohorjeva družba, 2000), 6.

⁵⁴ Lenart Škof, *Etika diha in atmosfera politike: od etike k politiki ali poskus o intersubjektivnosti* (Ljubljana: Slovenska matica, 2012), 39–40, 214–235.

⁵⁵ Rahner, *Foundations of Christian Faith*, 322.

⁵⁶ *Rimski misal: kakor ga je naročil prenoviti drugi vatikanski cerkveni zbor in ga je razglasil papež Pavel VI.* (Ljubljana: Slovenska škofovska liturgična komisija, 1992), 136.

v te relacije pokazatelj njegove popolne človečnosti. Tudi krščanstvo je posledično temeljno eklezialna religija:⁵⁷ učenci in verniki so tisti, ki so sklicani skupaj, kar v izvoru grška beseda *ekklesía* tudi pomeni, namreč zbor ljudstva ali zbrano ljudstvo.⁵⁸ Jezus postavi ljubezen do bližnjega na isto raven kot ljubezen do Boga, še več, prek ljubezni do konkretnega bližnjega kristjan spoznava ali se uči razpoznavati božjo ljubezen do njega in do sveta. Ljubezen do bližnjega v krščanstvu ni nekakšna sekundarna, etična ali moralna posledica naše ljubezni do Boga, pač pa je esencialna. Ljubezen do bližnjega ne pomeni izoliranega specialnega odnosa med dvema osebama, ampak je temeljno nekaj »socialnega in političnega ter vsebuje odgovornost za socialne in politične strukture, znotraj katerih je lahko, ali pa ne more biti, udejanjena ljubezen do konkretnega bližnjega«.⁵⁹

Novo ljudstvo zbranih živi v Jezusu. Bistveno je odvisno od njegove živosti. Njegov hiat smrti⁶⁰ ni pustolovščina, v katero bi se bil spustil zaradi svojega dolgega ali da bi doživel nekaj novega, pač pa zato, da bi temeljno razodel srce Boga.⁶¹ Skupnost sklicanih sestavlja njegovo telo, njegovo mistično telo, ki mu je on sam glava. V tem smislu tudi verniki »po smrti« vstopajo v nebesa; ne kot posamezniki, pač pa v Kristusu, samo v njem imajo namreč pripravljenih mnogo bivališč⁶² in v njem dostop k Očetu.⁶³

Ne morem se torej strinjati s tistimi, ki cerkev vidijo predvsem kot spiritualno skupnost za boljše počutje, kot ekonomsko podstat za določeno število privilegiranih članov ali zgolj kot varuhinjo izročila in kulturne dediščine. Cerkev ni zgolj podpornica verske kulture, verskega turizma, spiritualnega gospodarstva ali zaledje določenih političnih elit. Cerkev je predvsem Cerkev evharistije, v kateri se duhovno materiali-

⁵⁷ Rahner, *Foundations of Christian Faith*, 323.

⁵⁸ Dolenc, »Cerkev«, 34–35.

⁵⁹ Rahner, *Foundations of Christian Faith*, 323.

⁶⁰ Hans Urs von Balthasar, *Teologija tridnevja* (Celje: Mohorjeva družba, 1997), 49–79, 109–131.

⁶¹ Ignac Navernik, »Duhovno-teološki pogled na sveta vrata brezjanske bazilike Marije Pomagaj«, v *Kristus je obličje Očetovega usmiljenja: sporočilo svetih vrat bazilike Marije Pomagaj Brezje*, ur. Robert Bahčič (Brezje: Romar, 2016), 18.

⁶² Jn 3,13; 14,2.

⁶³ Ef 2,18.

zira in materialno prepoji z Duhom, in sicer tako, da ne gre več zgolj za znamenje in analogijo, ampak uresničitev. Cerkev tako v zgodovini nadaljuje in uresničuje Marijino poslanstvo. Ameriški škof Fulton Sheen, ki je poznan predvsem po oznanjevanju s pomočjo medijev, je »evharistično« skrivnost Marije ujel v besede: »Ženi, / ki je smela šepetati – / kakor duhovnik – / nekoč na griču Kalvarije: / 'To je moje telo, / to je moja kri!' / zakaj iz nje / je prejel človeško življenje.«⁶⁴ Kakor si je učlovečeni Bog vzel telo zgolj iz Marije, tako si, kot glava mističnega telesa, jemlje telo zgolj iz Cerkve, ne samo poveljčane, pač pa tudi potujoče, če uporabimo to tradicionalno terminologijo. Vsak vernik, ne le duhovnik, udeležen pri obredu evharistije, sme in mora ponavljati: »To je moje telo, moja kri! Za vas in za vse ju dajem.« Gre za tisto osebno pridruženje v lastnem mesu, o kateri govori apostol, da manjka Kristusovim bridkostim, »in to v prid njegovemu telesu, ki je Cerkev«.⁶⁵ Po telesu Cerkve Jezus še naprej deluje v svetu. Tako zapiše francoski jezuit Pierre Olivaint: »Zjutraj, pri maši, sem jaz duhovnik in Jezus je daritev; čez dan je Jezus duhovnik in jaz daritev.«⁶⁶ Iz življenja vernikov, iz njihovega časnega služenja v ljubezni, se razodeva ljubezen Boga⁶⁷ – iz telesa Cerkve torej.

V tem evharističnem poslanju, v katerem se Cerkev po zgledu svojega ustanovitelja daje v daritev ljudem in prek njih Bogu, v vsakem trenutku časa in v vsakem prostoru znova, je tudi njena samouresničitev. Gre hkrati za uresničitev že zgoraj omenjene Jezusove opombe o ubogih, ki jih imajo učenci vedno med sabo. Glede na to, da moremo »ubožstvo« razumeti na različnih ravneh, ga mora tudi Cerkev dejavno nagovarjati na različnih ravneh. Zgled za način tega nagovora najdemo v Jezusovem srečanju z Bartimájem.

⁶⁴ Fulton Sheen, »Ženi, ki jo ljubim«, *Ognjišče* 19, št. 5 (1983): 16.

⁶⁵ Kol 1,24.

⁶⁶ Raniero Cantalamessa, *Evharistija, naše posvečenje* (Ljubljana: Slovenska kapucinska provinca, 2004), 34.

⁶⁷ »Dogmatična konstitucija o Cerkvi«, 176–178.

Sporočilo pripovedi o »Timájevem sinu«

Vrnimo se torej k pripovedi o slepem beraču iz Jerihe. Dogodek se zgodi na poti iz Jerihe proti Jeruzalemu, v Markovem evangeliju se namreč vse niza okoli Jezusove poti iz Galileje v Jeruzalem.⁶⁸ Silvano Fausti trdi, da je v tej pripovedi izražen cilj Jezusove kateheze tako za učence kot za bralca, ki ga je hotel izpostaviti Markov evangelij: ozdravitev slepote.⁶⁹ »Vera se začne s priznavanjem bede, uresničuje s klicanjem usmiljenja, dopolni pa z razsvetljenjem, ki da videti Gospoda.«⁷⁰ Mesto Jeriha je samo po sebi simbolno. Vanj so prišli prvi izraelski ogledniki in sklenili zaveznitvo s prostitutko Rahábo, ki jih je skrila. Ko so prekorčili Jordan, se je samo od sebe sesulo njegovo obzidje, da so ga lahko Izraelci zavzeli, potem ko so ga obredno izročili v božje roke. Jeriha torej predstavlja nekakšen prag, vrata v obljubljeni deželo, Bartimáj pa se nahaja nekoliko stran od Jerihe, proti Jeruzalemu, kamor je Jezus namenjen, torej že v obljubljeni deželi. Dejansko se takoj za to pripovedjo začne šest Jezusovih dni v Jeruzalemu, šest dni novega stvarjenja. Ker Jeriha leži v depresiji, pod morsko gladino, sledi torej vzpon proti Jeruzalemu, kakor iz nekakšne jame.⁷¹ Marko Ivan Rupnik opozarja: »Slepi človek stoji na tleh obljubljene dežele, kraljestvo pravičnosti pa je samo na papirju!«⁷² On nima nobene koristi od te pravičnosti, ne čuti je na svojem telesu, ne more se povzpeti iz jame.

V Markovem evangeliju je Bartimáj edini človek, ki izgovarja Jezusovo ime. Bartimáj ni osebno ime, dobesedni prevod je Timájev sin (bar-Timáj). A ta brezimni slepi berač ima do Jezusa osebni odnos; čeprav ga ni nikoli srečal, ga pozna in mu je domač. In zato ga pokliče po imenu.⁷³ Najbrž je že slišal o tem potujočem učitelju. Zgolj iz poslušanja je poznal in prepoznal tistega, ki mu lahko pomaga. Ne gre za nagoni, odziv, pač pa je njegov klic Jezusu posledica pazljive dejavnosti poslušanja.

⁶⁸ Joachim Gnilka, *Teologija Novoga zavjeta* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1999), 124.

⁶⁹ Silvano Fausti, *Zapomni si in pripoveduj evangelij: Markova pripovedna kateheza* (Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba, 2007), 286.

⁷⁰ Prav tam, 287.

⁷¹ Prav tam.

⁷² Marko Ivan Rupnik, *Reči človek: oseba, kultura velike noči* (Koper: Ognjišče, 2001), 124.

⁷³ Fausti, *Zapomni si*, 286–289.

nja in premisleka. Ko mu sporočijo, da ga Jezus kliče, odvrže plašč, vse, kar ima, in pride na pot.⁷⁴

Za naš teološki namen je bistveno vprašanje, ki ga postavi Jezus: »Kaj hočeš, da ti storim?«⁷⁵ Gre za to, da Bog sprašuje človeka. Jezus želi, da berač sam ubesedi svoje potrebe in želje. Ne vsiljuje mu lastnih zamisli o tem, kaj bi bilo zanj najbolje, ne dela načrtov namesto njega. Bog se tako postavlja v službo človeka, je kakor tisti, ki streže.⁷⁶ Jezusovo vprašanje je dejansko vprašanje sužnja, ki pride do svojega gospodarja in reče: kaj naj storim? Veličina Boga v njegovi kenotični izpraznjenosti, kakor da še poveča veličino Boga v njegovi slavi. Osrednjega pomena pri tem pa je, če je Jezus razodetje najbolj notranjega življenja Trojice, da gre za istega Boga.

Sindikati ubogih

Božje kraljestvo, ki ga Jezus oznanja v Markovem evangeliju, ni nekaj, kar bi bilo postavljeno v neko absolutno oddaljenost. Je to, kar se dogaja tukaj in zdaj, v Jezusu je namreč že del današnje resničnosti.⁷⁷ A ne tako, da bi lahko poklicani sedeli križemrok in bi jim samo po sebi padlo v naročje; njihova dejavnost je spreobrniti se, korenito spremeniti svoje življenje. To spreobrnjenje pa ni povezano s kakimi novimi etičnimi načeli; gre za klic k spreobrnjenju, kakršnega smo vajeni že od prerokov.⁷⁸ V tem smislu je slepi Bartimáj prototip učenca; Jezusa kliče z zaupanjem in vero, ko ga ta ozdravi, pa takoj gre z/za njim.⁷⁹ Gre torej za tisto konkretnost delovanja, na katero opozarja Jakobovo pismo: »Če sta brat ali sestra gola in jima manjka vsakdanje hrane, pa jima kdo izmed vas reče: 'Pojdita v miru! Poglejta se in najejta!' a jima ne daste, kar potrebujeta za telo, kaj to pomaga?«⁸⁰

⁷⁴ Prav tam, 290.

⁷⁵ Mr 10,51.

⁷⁶ Lk 22,27.

⁷⁷ Gnalka, *Teologija Novoga zavjeta*, 126.

⁷⁸ Prav tam, 129–130.

⁷⁹ Prav tam, 138.

⁸⁰ Jak 2,15–16.

Moje vprašanje ob tem odlomku je, ali smo kot skupnost grešnikov, ki bi radi pripadali Jezusu, poklicani, da storimo kaj več od te vrste konkretne pomoči, kaj bolj globalnega, kar bi zadelo ob srž zgoraj omenjene kronične ujetosti v revščino.

Glede na to, kar sem doslej povedal o naravi Cerkve ter konkretnih okoliščinah prostora in časa, pritrdilen odgovor na vprašanje ni presečenje. Teološko razumevanje danih okoliščin (predstavljenih v prvem delu), narava Cerkve (predstavljena v drugem delu) ter vzor Jezusovega pristopanja k ubogim (predstavljenega v tretjem delu) narekujejo novo raven zavedanja in ravnanja Cerkve kot globalnega sindikata ubogih. V nadaljevanju bom v navezavi na doslej zapisano poskusil na kratko izpeljati razloge za takšno stališče.

Beseda sindikat izhaja iz latinske *syndicus*, ki pomeni pravno pomoč ali pravnega pomočnika. V latinščino je bila prevzeta iz grščine, kjer *syndikéō*, sestavljanka iz *syn* (skupaj) in *díkē* (pravica, pravo, pravda), pomeni zagovarjati pred sodiščem.⁸¹ V atenski demokraciji sta bila *syndikos* (sotožilec) in *synēgoros* (sogovornik) skoraj sopomenki in ju niso dosledno ločevali. Atenci so bili prepričani, da mora na sodišču govoriti tožnik ali obdolženec sam, druge osebe pa niso govorile namesto njega (kakor danes odvetniki), temveč skupaj z njim, tako da so podpirale njegovo stališče ali govorile proti stališču nasprotnika. *Syndikoi* so, za razliko od *synēgoroi*, pred sodiščem zastopali ljudstvo. Ljudska skupščina (*ekklesía*) je zmeraj izbrala pet *syndikoi* v primeru *paranómōn graphé*, tožbe zaradi nepravilne zakonodaje, ki so jo lahko podali v roku enega leta od uvedbe zakona.⁸² Šlo je torej za neke vrste referendum, pri katerem je pet sindikov zagovarjalo interese ljudstva nasproti zakonodajalcu.

⁸¹ Marko Snoj, *Slovenski etimološki slovar: druga, pregledana in dopolnjena izdaja* (Ljubljana: Modrijan, 2003), 656.

⁸² Gerhard Thür, »Syndikos«, v *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, ur. Hubert Cancik in Helmuth Schneider, dostop 15. septembra 2018, http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127110; Gerhard Thür, »Synegoros«, v *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, ur. Hubert Cancik in Helmuth Schneider, dostop 15. septembra 2018, http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127120; Gerhard Thür, »Paranomon graphé«, v *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, ur. Hubert Cancik in Helmuth Schneider, dostop 15. septembra 2018, http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e907940.

Danes poznamo sindikate kot zastopnike interesov delojemalcev. Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika gre za množično organizacijo, »katere cilj je varstvo gospodarskih, družbenih in pravnih interesov zaposlenih«. Beseda pa lahko ima tudi drugi pomen, namreč »združenje podjetij, organizacij zaradi uspešnejšega nastopanja na trgu«. ⁸³ Glede na vse bolj zapletene in hitro se spreminjajoče odnose na trgu zaposlovanja je podatek, da se članstvo v sindikatih zmanjšuje, težko razložljivo. Morda gre to v postsocialističnih državah razumeti kot posledico averzije do nekdanjega sistema, vendar se podobni trendi dogajajo tudi v državah, ki so se od nekdanj imele za demokratične. V ZDA npr. so lahko sindikate razumeli kot del komunistične ideologije, pri čemer je verjetnejša razlaga, da so moteči ravno zaradi neoliberalnih pozicij lastnikov kapitala in njihove sprege s politiko. ⁸⁴ V posplošenju delavstva v sindikatih lahko prihaja do dodatnih težav, da ostajajo prezrti tisti, ki so najbolj na ekonomsko-socialnem dnu. Težava je tudi v tem, da morejo sindikati priti pod vpliv te ali one ideološke grupacije, kar lahko rezultira v preveč enostranskem zavzemanju za njihove parcialne interese. Močno razdrobljeni sindikati so zlasti v interesu kapitala, posebej velikih globalnih igralcev. Do globalnega povezovanja sindikatov težko prihaja zaradi specifičnih težav, vezanih na posamezno državo, v katere pristojnosti je urejanje zakonodajnega področja. Videli pa smo, da velike korporacije nimajo težav z izvajanjem vpliva in pritiskov na nacionalne države.

Ta specifična značilnost časa in prostora je izziv, ki ga mora Cerkev sprejeti kot sporočilo v Duhu ter hkrati kot nalogo v zvezi s svojim konkretnim delovanjem in potezami v korist vsega človeškega rodu. Na eni strani imamo pomembne igralce na globalnem trgu, s katerimi se tudi državne strukture težko kosajo, na drugi strani imamo cerkev (kot institucijo in kot mistično telo), ki je globalni igralec že od milanskega edikta. V toku časa je tudi sama pripomogla k vzpostavitvi sedanjega stanja. Vendar objokovanje in obžalovanje napak v preteklosti ni dovolj za pravo kesanje (že za posameznega spokornika ne): priti mora do kon-

⁸³ *Slovar slovenskega knjižnega jezika: druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja: druga knjiga Pe–Ž* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014), 514.

⁸⁴ Miroslav Stanojević, »Sindikalne strategije v obdobju krize«, *Teorija in praksa* 52, št. 3, (2015): 394–410, <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-T2WNC4GS/ed1b538d-ff10-414c-9966-fd4187ce664d/PDF>.

kretnih korakov v smeri poprave krivic. Cerkev namreč ni sama svoja, nekomu pripada. In Jezus ni mogel biti bolj jasen, ko je v času svojega življenja (predstavil sem zgolj pripoved o slepem beraču, ki pa ni edina tovrstna zgodba) pokazal, kje je prvenstveno polje delovanja. Berač ni zgolj človek brez osebnega dohodka, brez imetja, njegova revščina ga oropa nasmeha in možnosti dajanja, kar v končni fazi onemogoči pogled v prihodnost, onemogoči upanje; revež stopi v novo kategorijo ubogih. Danes nepregledna množica bratov in sester v svojem uboštvu kliče Kristusa, ki gre v svojem »skrivnostnem telesu« mimo po poti: Jezus, usmili se me. Ali more biti odgovor drugačen od tistega, ki ga je Bartimaju nekoč na poti v Jeriho dal Jezus?

Cerkev je skozi stoletja moč in vpliv pridobila ne le na duhovnem, pač pa tudi na povsem svetnem področju. V teh okoliščinah jo Kristus kliče, da vse to uporabi globalno, v korist tistih, ki so ubogi in brez glasu nasproti velikim igralcem, kajti tudi sama je po premoženju in vplivu prej ena izmed teh velikih. Danes Duh cerkvi govori besede, ki so bile najprej namenjene kraljici Esteri: »Kdo ve, če nisi prav za čas, kakršen je zdaj, prišla do kraljevskega dostojanstva?«⁸⁵ Poklicana je torej, da govori skupaj z ubogimi (ali pa v njihovem imenu, če jo pooblastijo) vsega sveta ter od globalnih in lokalnih centrov moči zahteva dosledno spoštovanje pravičnosti in enakosti za vse ljudi, ne glede na njihove osebne okoliščine, pri čemer mora biti posebna pozornost posvečena ekonomsko-socialni revščini in okolju.

Cerkev je poslana, da vsakega posameznika in različne skupnosti (države) sprašuje v imenu Kristusa: »Kaj hočeš, da ti storim?« Ne sme podleči skušnjavi, da bi se izognila temu vprašanju in sama ugotavljala, kaj je v določeni situaciji najbolj preudarno storiti, kako bi čim bolj zadostila svojim domnevnim ideološkim pravilom, ki si jih je sama postavila in ki ji preprečujejo, da bi spregledala. Če najprej sama ne kliče »Jezus, Davidov Sin, usmili se me!«, in ga prosi, da jo ozdravi slepote za stiske ljudi, onkraj njenih ideoloških miselnih konceptov, potem ostaja ob poti in nema. Ni še prepoznala svojega Gospoda. Ko se bolj boji za lasten ugled kakor za zemeljsko dobrobit ubogih, v celoti zgreši svojo večnostno dimenzijo in ni skrivnostno telo Kristusa, pač pa društvo

⁸⁵ Est 4,14.

ljubiteljev lepih cerkva, cerkvene glasbe ali dragih palač. Poslana je, da vključuje v občestvo ravno v situacijah, ko so vsi ostali zemeljski igralci ljudi, posameznike in celotne skupine, izključili iz družbe. S tem pa znova že posegam na področje posledic revščine, ki niso zgolj materialne narave, pač pa neizogibno vključujejo še druge človekove dimenzije: socialno, psihološko, kognitivno in duhovno.

Sklep

Cerkev ima tudi v spremenjenih družbenih in gospodarskih razmerah vlogo, ki presega zgolj njen spiritualni vpliv. Skrb za sočloveka v krščanstvu ni dodatna etična zahteva, ki bi prišla kot posledica verovanja v presežno, pač pa je ključno povezana z njim. V položaju, ko velike multinacionalke v ospredje postavljajo paradigmo neomejene rasti, ob strani pa puščajo pravice delavcev ter splošno blagostanje vseh ljudi in okolja, je cerkev kot vplivna organizacija, primerljiva po velikosti in prisotnosti, poklicana, da postane ne le zagovornica, pač pa aktivna igralka v smislu izvrševanja pritiska na področju časnega dobrega ne le za krščanske vernike, pač pa za vse ljudi sveta. To od nje zahteva slovo od lastnih ideoloških ovir, da bi se lahko, kakor Kristus, zavzela za telesni blagor slehernika, duhovnega pa sme v veri pričakovati od zgoraj.

Pričujoči prispevek predstavlja začetne korake na področju raziskovanja potenciala Cerkve in cerkva kot globalnega sindikata ubogih. Nekaj možnosti nadaljnje poglobitve tematike zgolj na teološkem področju sem nakazal že sproti, še več jih je ostalo nenaslovljenih, npr. konkretne notranje organizacijske strukture, obstoječi cerkvenopravni okvir, socialni nauk cerkve itd. Na izventeoloških področjih se odpirajo vprašanja konkretne izvedbe, ki vključujejo formalno cerkveno organizacijo npr. rimskokatoliške cerkve, neformalne poti in diplomatsko delovanje, pa tudi njenega lastnega političnega ter gospodarskega interesa v konkretnih državah in na mednarodni ravni ne bo mogoče obiti.

B i b l i o g r a f i j a

1. Alvaredo, Facundo, Lucas Chancel, Thomas Piketty, Emmanuel Saez in Gabriel Zucman, koordinatorji. *World inequality report 2018*. Paris: World Inequality Lab, WID.world, 2017. <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf>.
2. Balthasar, Hans Urs von. *Teologija tridnevja*. Celje: Mohorjeva družba, 1997.
3. Boff, Leonardo. *Cerkev: karizma in moč: razprave o bojeviti ekleziologiji*. [Maribor]: Založba Obzorja, 1986.
4. Cantalamessa, Raniero. *Evharistija, naše posvečenje*. Ljubljana: Slovenska kapucinska provinca, 2004.
5. Cantalamessa, Raniero. »To je moje telo«: *Evharistija v luči Molim te ponižno*. Ljubljana: Slovenska kapucinska provinca, 2009.
6. »Dogmatična konstitucija o Cerkvi«. V *Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962–1965): slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvodi k posameznim dokumentom*, C, 129–204. Ljubljana: Družina, 1995.
7. Dolenc, Bogdan. »Cerkev«. V *Priročnik dogmatične teologije 2*, uredil Ciril Sorč, 27–152. Ljubljana: Družina, 2003.
8. Dolenc, Bogdan. »Demokratski slog v Cerkvi«. V *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, uredil Drago Ocvirk, 24–41. Celje: Mohorjeva družba, 2000.
9. Dragoš, Srečo. »Socialna politika – temelj socialne države«. V *Neosocialna Slovenija: smo lahko socialna, obenem pa gospodarsko uspešna družba?*, uredil Urban Vehovar, 163–195. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Univerzitetna založba Annales, 2010.
10. Eco, Umberto. *Po rakovi poti: vroče vojne in medijski populizem*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.
11. Elliott, Larry. »World's eight richest people have same wealth as poorest 50%«. *The Guardian*, 16. januar 2017. <https://www.theguardian.com/global-development/2017/jan/16/worlds-eight-richest-people-have-same-wealth-as-poorest-50>.
12. Fausti, Silvano. *Zapomni si in pripoveduj evangelij: Markova pripovedna kateheza*. Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba, 2007.
13. Fukuyama, Francis. *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2018. Epub.
14. Gnlika, Joachim. *Teologija Novoga zavjeta*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1999.
15. Hoffmann, Robert. »The Cognitive Origins of Social Stratification«. *Computational Economics* 28 (2006): 233–249. doi:10.1007/s10614-006-9046-2.

16. Kittilaksanawong, Wiboon. »Legitimacy of State Ownership in Foreign Direct Investments by Emerging Economy Firms«. *Advanced Series in Management* 18 (2018): 173–196. doi:10.1108/S1877-636120170000018006.
17. Kochhar, Rakesh in Richard Fry. »America's 'middle' holds its ground after the Great Recession«. *Pew Research Center*, 4. februar 2015. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/02/04/americas-middle-holds-its-ground-after-the-great-recession/>.
18. Lovec, Marko. »Trk titanov: neuspeh pogajanj o TTIP z vidika poga-jalske teorije«. *IB revija* 51, št. 1 (2017): 17–24. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Co3XSFOO/282dabd8-c576-483d-8786-dfebd356790b/PDF>.
19. Mueller, J[ohn] J. *What Are They Saying About Theological Method?* New York: Paulist Press, 1984.
20. Murn, Ana. »Značilnosti ekonomskih neenakosti v Sloveniji«. *IB re-vija* 51, št. 1 (2017): 5–16. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Co3XSFOO/282dabd8-c576-483d-8786-dfebd356790b/PDF>.
21. Navernik, Ignac. »Duhovno-teološki pogled na sveta vrata brezjanske bazilike Marije Pomagaj«. V *Kristus je obličje Očetovega usmiljenja: sporočilo svetih vrat ba-zilike Marije Pomagaj Brezje*, urednik Robert Bahčič, 15–33. Brezje: Romar, 2016.
22. Ocvirk, Drago. »Prestop v božji tabor«. V *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, uredil Drago Ocvirk, 71–81. Celje: Mohorjeva družba, 2000.
23. Ocvirk, Drago. »Služenje Novi zavezi«. V *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, uredil Drago Ocvirk, 5–9. Celje: Mohorjeva družba, 2000.
24. Osredkar, Mari Jože. *Teologija odnosa: in Beseda je človek postala*. Ljubljana: Teološka fakulteta, Brat Frančišek, 2016.
25. »Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu«. V *Koncilski odloki: konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora (1962-1965): slovenski prevod s splošnim uvodom in posebnimi uvodi k posameznim dokumentom*, CS, 570–667. Ljubljana: Družina, 1995.
26. Pazzanese, Christina. »The costs of inequality: increasingly, it's the rich and the rest«. *The Harvard Gazette*, 8. februar 2016. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2016/02/the-costs-of-inequality-increasingly-its-the-rich-and-the-rest/>.
27. Rahner, Karl. *Foundations of Christian Faith: An Introduction to the Idea of Christianity*. New York: Crossroad, 1989.
28. Ratzinger, Joseph. *Bog nam je blizu: Evharistija: središče življenja*. Ljubljana: Družina, Marijina kongregacija SBD, 2005.
29. Rebula, Alojz. »Glušci in orkester«. *Družina* 53, št. 38 (1994): 11.

30. *Rimski misal: kakor ga je naročil prenoviti drugi vatikanski cerkveni zbor in ga je razglasil papež Pavel VI.* Ljubljana: Slovenska škofovska liturgična komisija, 1992.
31. Rupnik, Marko Ivan. *Reči človek: oseba, kultura velike noči.* Koper: Ognjišče, 2001.
32. Schwadel, Philip. »Social Class«. V *Handbook of Religion and Society*, uredil David Yamane, 345–371. [Basel]: Springer, 2016.
33. Sheen, Fulton. »Ženi, ki jo ljubim«. *Ognjišče* 19, št. 5 (1983): 16.
34. *Slovar slovenskega knjižnega jezika: druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, druga knjiga Pe–Ž.* Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014.
35. Smrke, Marjan. »Učinki 'svete polomije' na zaupanje v cerkev«. *Teorija in praksa* 49, št. 1 (2012): 9–31, 229. [Http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-BY4KEBVM/ec62d691-ef8f-440a-871d-d44aef9cc16f/PDF](http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-BY4KEBVM/ec62d691-ef8f-440a-871d-d44aef9cc16f/PDF).
36. Snoj, Marko. *Slovenski etimološki slovar: druga, pregledana in dopolnjena izdaja.* Ljubljana: Modrijan, 2003.
37. Sorč, Ciril. *Iz ljubezni za ljubezen: prispevek k trinitarčni antropologiji.* Ljubljana: Teološka fakulteta, 2017.
38. Stanojević, Miroslav. »Sindikalne strategije v obdobju krize«. *Teorija in praksa* 52, št. 3 (2015): 394–416, 564. [Http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-T2WNC4GS/ed1b538d-ff10-414c-9966-fd4187ce664d/PDF](http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-T2WNC4GS/ed1b538d-ff10-414c-9966-fd4187ce664d/PDF).
39. *Sveto pismo: Slovenski standardni prevod.* Ljubljana: Društvo Svetopisemska družba Slovenije, 2006. [Http://www.biblija.net/biblija.cgi?l=sl&biblija.cgi](http://www.biblija.net/biblija.cgi?l=sl&biblija.cgi).
40. Škof, Lenart. *Etika diha in atmosfera politike: od etike k politiki ali poskus o intersubjektivnosti.* Ljubljana: Slovenska matica, 2012.
41. Štrukelj, Anton. *Trojica in Cerkev.* Ljubljana: Družina, 2007.
42. Thürr, Gerhard. »Paranomom graphé«. V *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, uredila Hubert Cancik in Helmuth Schneider (online). 2018. [Http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e907940](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e907940).
43. Thürr, Gerhard. »Syndikos«. V *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, uredila Hubert Cancik in Helmuth Schneider (online). 2018. [Http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127110](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127110).
44. Thürr, Gerhard. »Synegoros«. V *Brill's New Pauly: Antiquity volumes*, uredila Hubert Cancik in Helmuth Schneider (online) 2018. [Http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127120](http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1127120).
45. Vuhred.net. »Zgodovina cerkve svetega Lovrenca v Vuhredu«. Dostop 19. septembra 2018. [Http://www.vuhred.net/zgodovina-zupnije-vuhred/](http://www.vuhred.net/zgodovina-zupnije-vuhred/).
46. Zeitz, Jochen. »Gospodarstvo«. V *Bog, vest in denar: menih in menedžer v pogovoru*, Anselm Grün in Jochen Zeitz, 52–65. Ljubljana: Družina, 2011.
47. Ziegler, Jean. *Novi gospodari svijeta: i oni koji im se protive.* Zagreb: Izvori, 2003.

48. Zorn, Matija in Blaž Komac. »Naravni procesi v svetih knjigah«. V *Geografski vestnik* 79, št. 2 (2007): 97–117.
49. Zulehner, Paul M. »Sanje o Cerkvi«. V *Ljubim te in trpim: pogledi na Cerkev v sedanjem svetu*, uredil Drago Ocvirk, 173–180. Celje: Mohorjeva družba, 2000.